

Yayın Tanıtım/Book Review

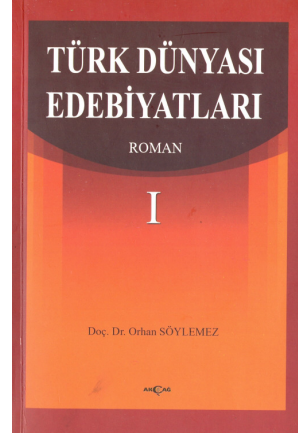
Kemal BOZOK*

Orhan Söylemez, **Türk Dünyası Edebiyatları-Roman- I**, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, 263 s.

Türkistan'da, Rus istilasına kadar Çağatayca'yı ortak bir yazı dili olarak kullanan Türk toplulukları, Rus istilasıyla birlikte Çağatayca'dan uzaklaşmış ve edebî eserleri mahallî şiveleri ile yazmaya başlamışlardır. İlerleyen zamanda Sovyetler Birliği'nin aldığı siyasî kararlarla bu mahallî şiveler ayrı birer yazı dili haline getirilmiştir.

İsmail Gaspralı'nın "*Dilde, Fikirde, İşte Birlik*" fikri bu sorunu halletmek üzere ortaya atılmış ancak başarılı olunamamış, dilde birlik sağlanamamıştır. Çarlık Rusya'sının başlattığı ve daha sonra Sovyet Rusya'nın devam ettirdiği dilde ayrıştırma politikası başarılı olmuş, aynı milletin unsuru olan topluluklar birbirine yabancılaştırılmıştır. Sovyet döneminde her Türk topluluğu için ayrı ayrı alfabeler hazırlanmış, özellikle Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'yle yakınlık kurulmaması için önce Latin daha sonra Türkiye'nin Latin harflerini kabulüyle de Kiril alfabesi kullanılmaya başlanmıştır. Ancak hazırlanan bu alfabe her topluluk için özel olarak düzenlenmiş, Kazak'ın Kırgız'ı Kırgız'ın Özbek'i anlama imkânı ortadan kaldırmıştır.

Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla tekrar bağımsızlığını kazanan bu Türk topluluklarıyla, aradan geçen yirmi yıllık süreye rağmen hâlâ yakın ilişkiler kurulamamıştır. Unutulmamalıdır ki, bir milleti millet yapan değerlerin başında ortak bir kültür ve edebiyata sahip olmak gelir. Bu yüzden aynı dili konuşan, aynı ortak kültür ve geçmişe sahip olan kardeş toplulukların birbirini anlayabilmesi dil, dolayısıyla edebiyatlarının ortak olmasıyla mümkündür. Rus esareti altında geçen yaklaşık 70-80 yıllık bir süre zarfında Türk toplulukları kendi edebiyatlarını oluşturmuşlardır. Orhan Söylemez, hazırladığı bu çalışmayla okuyucusuna çağdaş Türk edebiyatlarının dünyasına girebilme imkânı sunmuştur.

* Niğde Üni. Sosyal Bilimler Ens. TDE. Böl. srdngct1987@hotmail.com

Söylemez kitabının Ön Söz'ünde, uzun zamandır verdiği Türk Dünyası Çağdaş Edebiyatı derslerine katılan öğrencilerinin geri bildirimlerinden konunun yeni ve farklı olmasının onlara yeni bir ufuk ve pencere açtığını, sadece ufuk açmakla kalmayıp onları Türkiye sınırları dışında kalan diğer Türk halklarıyla, onların dili, kültürü, örf ve adetleri, insanları ve hayat tarzlarıyla tanıştırdığını ve öğrencilerin bu durumu ilgiyle karşıladığını belirtir¹.

Eser, sekiz farklı Türk topluluğuna ait 19 farklı romanın ele alındığı sekiz bölümden oluşmaktadır. Yazar incelemeye konu olan romanların çoğunun tarihî roman olduğunu belirterek; çalışmada ele alınan eserlerin *Türkiye Türkçesine aktarılmış ve okuyucunun ulaşım kullanabileceği Türk dünyası Romanları olduğunu, Giriş* bölümünde ifade eder.

Yazar, şimdilik çalışmayı topluluklara göre tasnif ederek verdiğini, ayrıca her yazarın sadece bir romanının incelendiğini, Türk topluluklarını sıralarken de, eserleri incelerken de alfabetik sıralamaya göre verdiğini vurgular.

Söylemez, *Giriş* bölümünde “*Tarihî roman sınıfına giren bu romanları ele aldıkları dönemlere göre incelemek de mümkün. Böyle bir tasnifi yapmanın daha doğru olduğu kanaatindeyiz. Fakat bu kitaba girmeyen, ikinci belki üçüncü bir kitapta ele alınacak diğer romanlarda incelendikten sonra böyle bir tasnife başvurmak mutlaka daha iyi sonuçlar verecektir.*”² diyerek, gönlünden geçen ve olması gereken tasnifin, bu çalışmada ele alınmayan eserlerden dolayı mümkün olmadığını belirtir.

Yazar, belki de incelenen eserlerin çoğunun tarihi roman olmasından dolayı tarihi romanlar hakkındaki tartışmalara kısaca değinir Sema Uğurcan'ın bu konudaki görüşlerinin son cümlesi, “... *Tarih tekerrürden ibaretse ve edebiyat tarihin yeniden kurgulanması ise okur, kitabı okuduktan sonra başını kaldırıp bu olayların nerede ve nasıl tekerrür ettiğini arayacaktır.*”³ Şeklinde olup, aslında hem Türkiye dışındaki Türk topluluklarının tarihî roman yazma sebeplerini hem de belki, Orhan Söylemez'in incelemeye konu ettiği romanların çoğunun tarihî roman olmasını açıklar kanaatindeyim. Çünkü Türkiye çok uzun sayılacak bir süre kendi siyasi sınırları dışındaki kardeşlerine sırtını dönmüş, Atatürk'ün 1933 yılında özellikle kültürel bağların devam etmesi konusundaki direktifini göz ardı etmiştir. Bu sebeple eminim ki, eseri okuyanlar, incelenen roman-

¹ Bk. Orhan Söylemez, *Türk Dünyası Edebiyatları Roman I*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, s.7.

² Söylemez, age, s.11.

³ Söylemez, age, s.12-13.

lardaki tarihî olayları merak edip yeniden gözden geçirmek zorunda kalacaklardır.

Yazar *Giriş* bölümünde genel bir değerlendirme yapar. Bu değerlendirme ve incelenen eserdeki romanlar bir bütün olarak değerlendirilirse, çalışma uzak ve yakın dönemin bir tarihî muhasebesidir.

İncelemeye konu olan romanları ve incelemeyi okuyacak olanlar, mutlaka 1933 yılında başlayıp 1956 yılında sonlandırılan fakat etkisi hala devam eden Sovyetler Birliğindeki “Sosyalist Realizm” akımını dikkate alacaklardır. Çünkü hem romanlardaki tarihe yaklaşım, hem de ele alınan konularda bu etkiyi hissedeceklerdir. Bazı eserlerin incelenmesi sırasında Söylemez de, buna temas etmektedir.

Türk toplulukları bağımsızlıklarını kazandıktan sonra bazı yazarlar, eserlerinde bazı düzeltmeler yapma ihtiyacı hissetmişlerdir. Ancak bazıları bu düzeltmeyi yapmamış veya yapmak istememiştir. Bu ifadeler de yazılan romanlardaki haricî etkiyi göstermektedir.

Türk Dünyası Edebiyatları –Roman- 1 adıyla yayımlanan bu eser, romanların özetleri ve incelemeleri yanı sıra yazarların da kısa biyografilerini ihtiva etmektedir. Bu kitapta Çağdaş Uygur, Gagavuz gibi Türk yazı dillerinde yayımlanmış romanları da görmek isterdik. Kitabın ikinci ve üçüncü ciltleri de yayımlanınca Türk Dünyası Edebiyatlarını şamil bir külliyatın oluşacağını umuyoruz.

Tanıtmaktan mutluluk duyduğum bu kitabın Türkiye dışı Türk edebiyatlarını tanımak isteyenlere bir rehber olacağı kanaatindeyim.

Bu kitap için Orhan Söylemez’e teşekkür ediyor ve çalışmalarının devamını bekliyoruz.